

Kryonik

Mediala perspektiv på en dödens utmanare

BO NILSSON är professor i etnologi och föreståndare för Kulturanalysprogrammet vid institutionen för kultur- och medievetenskaper, Umeå universitet. Hans forskning har berört flera områden, t.ex. genus och maskulinitet, offärskap, plats och identitet, och sociala medier. I ett pågående projekt studerar han tillsammans med Simon Lindgren (sociologi) och Eric Carlsson (MKV) sociala mediers betydelse för politiskt deltagande.



den här artikeln tar sin utgångspunkt i ett projekt som jag påbörjade 2012 och som handlar om "Cryonics" (kryonik). Kryonik (från grekiskans kryos som betyder iskall) går ut på att kyla ned avlidna människor – i vissa fall även djur – med flytande kväve (–196 grader) och är en verksamhet som startade på 1960-talet i USA. Tanken med kryonik är att bevara kropparna i så oförstört skick att man med hjälp av framtida teknologier (nanoteknologi) ska kunna reparera och återuppliva dem i en eller annan form. Konkret innebär kryonik att individen så snart som möjligt efter dödsögonblicket genomgår en process av "vitrification". Det innebär att kroppen töms på blod och vätskor och behandlas med "cryoprotectants" för att celler och organ inte ska skadas vid nedkylningen. Efter en successiv temperatursänkning placeras kroppen i en speciell frystank, "cryostat", vanligtvis en tubliknande och välisolerad behållare som kan rymma upp till sex personer. Kryonik förekommer främst i USA, men även i t.ex. Ryssland. Exempel på etablerade kryonikföretag/-organisationer är Alcor, KrioRus, The Cryonic Society, Cryonic Institute, The American Cryonic Society och Eucurio.

Kryonik har beröringspunkter med den övergripande transhumanistiska rörelsen (se Britt Farstad i detta nummer), där man förespråkar att teknologier ska användas för att förbättra människors fysiska och kognitiva förmågor, men också för att övervinna döden. I vetenskapliga sammanhang har transhumanism och kryonik behandlats ur olika perspektiv. Hughes (2003) menar att kryonik kan utmana etablerade föreställningar om liv och död, en tanke som också återfinns hos Pommer (1993) och LaBouff (1992). En försvarare av transhumanism i

Frystankar där kryoniska kroppar/huvuden bevaras i temperaturer under -130 C. Källa: <http://www.flickr.com/photos/arenamontanus/8111396819/in/set-72157631825010279/>.

stort hittas i Nick Bostrom (2005a; 2005b) som menar att människan i långa tider har försökt nå ett liv bortom döden. Kritiker av transhumanismen och/eller kryonik är t.ex. Stambler (2011), Doyle (2003) och Lacey (2011). Medan den förstnämnda ser "konservativa" drag i transhumanismen har de senare pekat på problem med det kryoniska löftet om att man i framtiden ska kunna återuppliva de nedfrysade med intakt subjektivitet. Kryonik är således en omtvistad verksamhet och har också bemötts med skepticism i medier.

Materialet till den här artikeln bygger på en mindre kartläggning av hur man i amerikanska medier (nyhetssiter och dagspress på webben) rapporterar om kryonik. Syftet är att kartlägga upplägg och innehåll i skrivierna samt att diskutera den kritik som riktas mot kryonik. Fyra källor valdes ut. *The Detroit News*

och onlinenyhetssiterna mlive.com och az.central.com för att de innehållsmässigt är lokaliserade till stater där kryonikverksamhet förekommer, nämligen Michigan och Arizona. Dessutom valde jag *New York Times* för dess tämligen rikliga rapportering kring kryonik. Sammanlagt har jag granskat drygt trehundra träffar/texter på sökordet "cryonics", de flesta från *New York Times*. Texterna är av olika karaktär, t.ex. kortare notiser, insändare och utredande artiklar. Jag har främst koncentrerat mig på de senare.

TREDELAD KRITIK

Vid en jämförelse av texterna i de olika källorna kan likheterna sägas överväga olikheterna, möjligtvis med den skillnaden att *New York Times* har fler längre

utredande artiklar än de övriga. Vanligt är i alla fall att skribenten berättar om vad kryonik går ut på och intervjuar företrädare för verksamheten och/eller privatpersoner som har tecknat kontrakt med en kryonikorganisation. En del av texterna kan vid en första anblick framstå som tämligen deskriptivt neutrala, men vid en närmare granskning finner man både kritiska och ironiska kommentarer. Vissa artiklar ger utrymme åt både kritiker av och förespråkare för kryonik, men det är uppenbart att verksamheten uppfattas som kontroversiell. Kritiken (indirekt eller direkt) baseras på tre återkommande komplex av föreställningar. De två första handlar om verksamheten i stort, medan den tredje har ett fokus på individen.

En vetenskapligt och juridiskt tveksam verksamhet

Enligt den första formen av kritik är verksamheten oprofessionell, ej vetenskapligt belagd och befinner sig i en juridisk gråzon. Det förekommer t.ex. uppgifter om att icke medicinskt utbildad personal har tagit hand om kryonikpatienter, att man har påskyndat patienters död och att personer frysts ned mot sin vilja. Det hävdas också att verksamheten är juridiskt tveksam och svår att reglera, eftersom den inte lyder under någon "state regulatory agency" (azcentral.com 19 oktober 2003). Det figurerar även påståenden om att kryonik strider mot sunt förnuft och mer handlar om science fiction än om vetenskap. Verksamheten omtalas i termer av "odd science" (nytimes.com 14 oktober 2003) och det förekommer anspelningar på zombier (azcentral.com 26 juli 2012).

Vinstintresset i fokus

Den andra formen av kritik går ut på att kryonik är profitorienterad och ett sätt att

lura pengar av lättförledda, sjuka eller rädda människor. Många artiklar kommenterar kostnaderna för nedfrysning, att det kan handla om avsevärda summor, upp emot 150 000 dollar. I anslutning till sådana uppgifter skrev New York Times att: "People involved in cryonics swear that they are in it not for the money but for 'the love of the idea'" (nytimes.com 22 april 2001); en kommentar som i relation till de reella kostnaderna kan framstå som ironisk. Misstankar om profitinriktning förstärks av uppgifter om att kryonikorganisationer placerar sin verksamhet på platser med en stor andel äldre personer, över sextiofem år (nytimes.com 14 oktober 2003). I en artikel citerades Penn Gillette, en av två i illusionistduon "Penn & Teller": "There are very few bad decisions more expensive than cryonics" (mlive.com 4 januari 2010).

Kryonik som självbedrägeri

Den tredje formen av kritik har en mer personinriktad karaktär och här hävdas att nedfrysning är självbedrägeri eller en självisk idé, där individen inte tar hänsyn till sin omgivning. I en läsarkommentar till en artikel stod det följande att läsa:

This deep freeze crapola is just a poor excuse for avoiding having to deal with the pain of losing somebody dear. Truth is truth-simple and plain – we all live and we all die. Get over it and move on (mlive.com 4 januari 2010).

Föreställningar om självbedrägeri speglas också i påståenden om att individen inte förstår vad det skulle innebära att återupplivas i en framtida okänd värld där man helt saknar relationer till andra människor (azcentral.com 8 december 2008). Tanken på kryonik som en självisk verksamhet framkommer också i artiklar som berättar om familjemedlemmar som inte

är överens om kryonik, om nedfrysning är en bra idé eller inte. Konflikterna kan gälla ekonomiska frågor, såsom att efterlevande tycker sig gå miste om arv på grund av kostnader för nedfrysning, men också mer existentiella frågor. I en artikel rapporterades om "hostile-wife phenomenon", som innebär att kvinnor motsätter sig männens nedfrysningsambitioner (två av tre kryonikmedlemmar är män). Båda parterna får ge sin syn på kryonik, men den kvinna som ges mest utrymme i artikeln "finds the quest an act of cosmic selfishness" (nytimes.com 11 juli 2010).

AVSLUTNING

Hur kan man förstå mediernas regelbundna intresse för och kritiska (ironiska) hållning till kryonik – verksamheten är ju trots allt ett halvt sekel gammal? En kanske mer självklar förklaring är att verksamheten i sig betraktas som tämligen udda och bisarr, kanske till och med komisk. Tanken på "neuropreservation", där endast huvudet bevaras, och att sänka ned människors kroppar i flytande kväve kan med andra ord vara både uppseendeväckande i allmänhet och medialt gångbart. I en nätbaserad "survey" fann The Detroit News att 81,34 procent svarade nej på frågan om de ville bli "cryopreserved" (info.detnews.com). En annan möjlig förklaring är att det ingår i den journalistiska professionen att kritiskt granska olika verksamheter. Dessutom kan det ju faktiskt ha förekommit oegentligheter inom den kryoniska verksamheten som behöver uppmärksammas. Nedfrysning handlar vidare om relativt stora summor pengar, vilket i sig drar till sig omgivningens intresse.

Men kritiken bygger sannolikt också

på mer fundamentala frågor, och en sådan kan vara kryonikverksamhetens komplexa förhållande till en liberal diskurs. Enligt denna diskurs tillskrivs det enskilda subjektet en autonom ställning och det (inte grupptillhörighet) utgör grund för mänskliga rättigheter (jfr Hughes 2001). Å ena sidan förstärker kryonik denna diskurs genom att individens rättigheter och autonoma status utsträcks till att gälla även efter det som idag kallas död. Å andra sidan "ifrågasätter" kryonik denna diskurs genom att omfatta idén om en singularitet, en framtida (digital) sammankoppling och förening av personligheter, maskiner, cyborgs och AI. Här upplöses till viss del tanken på individen "som sig själv nog"; han eller hon blir en kod i en stor kollektiv maskinbaserad sammanslutning. Tanken på en singularitet medverkar sannolikt till kryonik som en omstridd företeelse, inte minst på grund av att den kan associeras med politiska vänsteridéer genom att (indirekt) betona kollektivets möjligheter, inte bara individens.

Vad som också bidrar till kryoniks kontroversiella karaktär är att verksamheten ingår i en diskursiv kamp om att definiera vad som ska räknas som dött respektive levande. Kryonik utmanar en traditionell medicinsk/juridisk diskurs (jfr Pommer 1993; se även LaBouff 1992; Hughes 2001) enligt vilken liv och död är förhållandevis åtskilda och givna stadier. Kryonikerna accepterar inte föreställningen om klinisk eller biologisk död, utan menar att döden är en utdragen process som endast inträffar då den information som utgör människans personlighet för alltid har gått förlorad. Så snart det blir möjligt att återuppbygga (reanimate) och förnya den nedfrysta kroppen med hjälp av avancerade teknologier så är döden avskaffad.

Kryonik tänjer således på gränserna för livets räckvidd och stöter då också på motstånd från talesmän, inklusive här studerade medier, för en etablerad medicinsk och juridisk definition av döden.

Men här kanske man kan fråga sig om "kampen" mellan kryonik och en medicinsk diskurs delvis är en chimär? Kanske har kryonik mer likheter med den moderna medicinska vetenskapen än man tror, eftersom man där motarbetar döden med utgångspunkt i bland annat stamcells- och Chimbridforskning. Med hjälp av stamceller byggs både ny mänsklig vävnad och nya mänskliga organ, medan den etiskt omdiskuterade Chimbridforskningen löser upp gränsen mellan människa och andra varelser (djur) genom att innefatta embryon med blandad arttillhörighet. Möjligtvis förebådar kryonik en ny syn på liv och död, där döden blir mer av en "förhandlingsfråga" och relaterad till individens resurser för konsumtion av nya organ än ett givet stadium? Och kanske antyder kryonik en ny form av (kvantfysikinspirerad) existens inom ramen för en singularitet som vare sig består av autnoma och materiellt separerade subjekt eller artspecifika livsformer?

REFERENSER

- Bostrom, Nick, 2005a. "In defense of posthuman dignity", in *Bioethics*, 19(3):202–214.
- Bostrom, Nick, 2005b. "A history of transhumanist thought", in *Journal of Evolution and Technology*, 14(1):1–25.
- Doyle, Richard, 2003. *Wetwares: Experiments in Postvital Living*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Hughes, James J., 2001. "The future of death: Cryonics and the Telos of liberal individualism", in *Journal of Evolution and Technology*, 6:1–23.
- LaBouff, John, 1992. "He wants to do what?" Cryonics: Issues in questionable medicin and self-determination", in *Santa Clara Computer & High Technology Law Journal* 8(2):469–498.
- Lacey, Kim, 2011. "Viva whenever: Suspended and expanded bodies in time", in *Journal of Evolution and Technology*, 22(1):73–80.
- Pommer, Robert W., 1993. "Donaldson v. Van de Kamp: Cryonics, assisted suicide, and the challenges of medical science", in *Journal of Contemporary Health Law and Policy*, 9:589–603.
- Stambler, Ilia, 2010. "Life extension – a conservative enterprise? Some fin-de-siècle and early twentieth-century precursors of transhumanism", in *Journal of Evolution and Technology*, 21(1):13–26.

SUMMARY

Cryonic

Perspectives on a Challenger of Death in US Media

(Kryonik)

Mediala perspektiv på en dödens utmanare)

This article deals with Cryonics (freezing of "dead" bodies) and how it is described and criticized in media in the US. The results show three forms of criticism. First, Cryonics is accused of being unprofessional and not scientifically motivated. Secondly, it is said to dupe people, and thirdly, described as a form of self-deception. Reasons for media's critical perspectives are discussed in relation to the Cryonics organizations' challenge of a liberal discourse on the subject and a medical discourse about life and death.

Keywords: *cryonics, death studies, transhumanism, media studies.*

Bo Nilsson, Professor, Ethnology, Department of Culture and Media Studies, Umeå University, Umeå, Sweden.